
ПОЛІТАНСЬКИЙ В'ЯЧЕСЛАВ СТАНІСЛАВОВИЧ,

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри теорії держави і права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, молодший
науковий співробітник Національної академії
правових наук України, Україна, м. Харків
e-mail: slavik_tom777@mail.ru
ORCID 0000-0002-4664-8537

УДК 340.12:342.7

Право на інформацію в системі основоположних прав і свобод людини і громадянина

*Стаття направлена на дослідження питання визначення місця права на інформацію в системі основоположних прав і свобод людини і громадянина, яке було здійснено за певними критеріями, в основу яких покладена класифікація прав людини. Розкрито поняття «інформація» та «право на інформацію» з точки зору того, як їх розуміли до недавнього часу українські правознавці, а саме поняття «інформація», яке походить від латинського слова *informatio*, означає роз'яснення, тлумачення, уявлення. Надано авторський висновок стосовно віднесення права на інформацію до одного із поколінь прав людини, відповідно до якого право на інформацію зароджувалось у контексті першого покоління, а сформулювалось воно таким, як ми бачимо його сьогодні, саме в контексті третього покоління прав людини.*

Ключові слова: інформація, свободи, людина, громадянин, покоління, закріплення, демократія, право на інформацію.

Постановка проблеми. Право на інформацію як невід'ємний елемент системи основоположних прав і свобод людини і громадянина, який займає одне із провідних місць в її осередку, є необхідною умовою усвідомлення особою свого місця та ролі в суспільстві, її гармонійного вільного розвитку та існування. Саме наявність чи відсут-

ність основоположних прав і свобод людини і громадянина є найяскравішим показником ступеня розвитку громадянського суспільства та побудови правової держави. Водночас учені-правники дотепер не дійшли згоди з багатьох ключових питань розглядуваної проблематики. Більше того, у вітчизняній науці концептуальним питанням визначення

місця права на інформацію в системі основоположних прав і свобод людини і громадянина приділено недостатньо уваги.

Актуальність теми дослідження. Одним із найважливіших питань сучасного суспільного розвитку є питання взаємовідносин між державою і громадянином, що проявляється у необхідності визначення місця права на інформацію в системі основоположних прав і свобод людини і громадянина. Адже стан розвитку права на інформацію, ступінь реалізації його завдань і гарантій обумовлюють потребу в активізації досліджень зазначеної проблематики, оскільки визначення місця права на інформацію в системі основоположних прав і свобод людини і громадянина відображає сучасний рівень розвитку нашої науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення місця права на інформацію в системі основоположних прав і свобод людини і громадянина є відносно непростим, що пояснює його недостатню наукову дослідженість. Значно більш ґрунтовно його опрацьовано в роботах вчених у галузі конституційного права, хоча наявними є й окремі наукові джерела з інших галузей права, зокрема, слід відзначити таких науковців, як: В. О. Горобцов, С. Кечек'ян, Т. А. Костецька, А. Лепшошкін, А. І. Марущак, Н. Міцкевич, М. Я. Муратов, В. Орленко, Є. В. Петров, П. М. Рабінювич, М. М. Розенталь, М. П. Тиріна, А. І. Халюта, Г. О. Христова, М. В. Цвік, О. Чомахашвілі, С. Н. Шевердяєв та ін.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в дослідженні поняття

«право на інформацію», розкритті сутності системи основоположних прав і свобод людини і громадянина, а найголовніше – у визначенні місця права на інформацію в системі основоположних прав і свобод людини і громадянина.

Виклад основного матеріалу. Перед тим як розпочинати дослідження питання, що стосується визначення місця права на інформацію в системі основоположних прав і свобод людини і громадянина, перш за все необхідно встановити, що взагалі розуміється під поняттям «право на інформацію», а також що собою являє система основоположних прав і свобод людини і громадянина.

Для того щоб досягнути поняття права на інформацію, у першу чергу необхідно встановити та визначити, що ж взагалі являє собою інформація. Саме слово «інформація» походить від латинського слова *informatio*, що означає роз'яснення, тлумачення, уявлення [1]. Приблизно до 40-х рр. ХХ ст. поняття інформації було еквівалентом таких понять, як: дані; відомості; повідомлення; сукупність знань про навколишній світ. Разом з тим з кінця 40-х – початку 50-х рр. поняття інформації стало активно збагачуватися й розвиватися та поступово перетворилось у загальнонаукову категорію, що методологічно впливає на розвиток різноманітних наук, зокрема й на правову науку [2, с. 135].

Інформація як окрема наукова категорія, з погляду технічних фахівців, являє собою набір будь-яких даних, а на думку гуманітаріїв – це певні відомості. На перший погляд різниця невелика, але сьогодні вона відображає суть необхідності інтеграції й синтезу наукових

дисциплін: гуманітарних і технічних, точних і природознавчих, класичних і новітніх.

Поняття «інформація» та «право на інформацію», як їх розуміли українські правознавці до недавнього часу, визначені у відповідних статтях Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р., де ст. 1 визначає інформацію як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. А ст. 5 цього ж Закону розкриває поняття права на інформацію як певні можливості вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів [3].

У наукових колах стосовно поняття права на інформацію склалося кілька точок зору. Найбільш поширеною є позиція щодо віднесення до права на інформацію досить широкого кола суб'єктивних прав у цій сфері. Так, М. Я. Муратов вважає, що право на інформацію охоплює право знати про створення й функціонування всіх конкретних інформаційних систем, що стосуються особистого життя громадянина; право надавати згоду на збирання інформації, що має особистий характер; право перевіряти достовірність такої інформації і спростовувати недостовірну інформацію; право на достовірну інформацію про стан навколишнього середовища тощо. Інші дослідники, зокрема Т. А. Костецька, А. І. Марущак, О. Чомахашвілі, цілком поділяють таке твердження [4, с. 53–57].

С. Н. Швердяєв виокремлює в науковій літературі два основних підходи

до розуміння права на інформацію. Згідно з першим воно розглядається в площині проблематики відкритості, гласності діяльності державних органів. Його метою є обґрунтування правових можливостей громадянина на отримання інформації, відомостей, якими володіють органи у зв'язку з реалізацією ними своїх повноважень. Представники другого підходу право на інформацію сприймають як комплексне суб'єктивне право громадянина, що складається з можливості вільно здійснювати будь-які операції з інформацією, як правило, безвідносно до її призначення та змісту. У деяких випадках ідеться навіть про можливість поглинання цим правом інших суб'єктивних прав громадян у сфері обміну інформацією в суспільстві, таких як свобода думки й переконань, свобода слова, свобода масової інформації [5, с. 91–100].

Схожою є точка зору Є. В. Петрова, який також обґрунтовує існування двох підходів до трактування права на інформацію, що існують у правовій науці та законодавстві. У рамках вузького підходу право на інформацію трактується тільки як право на отримання (доступ) до інформації, тобто як відносне право. У свою чергу, широкий підхід передбачає віднесення до права на інформацію всіх видів суб'єктивних прав, спрямованих на інформацію чи на здійснення дій з нею [6, с. 20].

Що стосується основоположних прав і свобод людини і громадянина, то можна цілком точно сказати про те, що всі вони мають свою єдину систему, а також те, що всі вони взаємопов'язані й впливають одне з одного. Ця система відображає життєво важливі об'єктивні

потреби та інтереси суспільства і його членів у їх єдності та взаємозв'язку. Система має свою внутрішню структуру, що являє собою поділ прав і свобод на відповідні групи й види, які не відірвані одне від одного, а утворюють єдину систему, де кожне з них має своє відповідне місце. При цьому кожен вид прав і свобод фактично є своєрідним способом пізнання кожної зі сторін системи основоположних прав і свобод людини та громадянина.

З філософського погляду під даною системою розуміється численність елементів, що перебувають у відносинах і зв'язках між собою, утворюють певну цілісність, єдність. Для системи характерна нерозривна єдність із середовищем, у взаємодії з яким система виражає свою цілісність. Будь-яка система може розглядатись як елемент системи вищого порядку, тоді як її елементи можуть бути системами нижчого порядку. Інваріантні аспекти системи визначають її структуру. Ієрархічність, багаторівневість характеризує будову, морфологію системи та її поведінку, функціонування: окремі рівні системи зумовлюють відповідні аспекти її поведінки, а цілісне функціонування є результатом взаємодії всіх її сторін, рівнів ієрархії [7, с. 365–366].

Система основоположних прав і свобод людини і громадянина окреслює певну сферу автономного існування індивіда, його життєдіяльності як члена суспільства. Ці правові можливості мають розцінюватися як своєрідні юридичні блага, зміст яких полягає у встановленні і гарантуванні певних меж свободи та несвободи особи. Ця система формується історично в ході розвитку людської

спільноти, і тому на кожному історичному етапі існує більша або менша сукупність прав і свобод. Тенденцією її становлення як правового інституту є поступове, але невпинне розширення правового надбання людини і громадянина за рахунок включення до їх переліку нових можливостей [8, с. 137].

Що стосується класифікації прав і свобод людини та громадянина у системі основоположних прав, то в сучасній юридичній літературі використовуються різні підходи для досягнення цієї мети. Усе залежить від критеріїв, узятих за основу поділу. Критерії мусять відповідати певним вимогам: повинні мати якісний характер, бути суспільно значущими, наявними в кожному розділі, сприяти виявленню особливостей кожної групи як виду. Різні науковці визначають свої критерії класифікації прав людини: а) однорідність матеріального змісту цих прав та однорідність конституційних норм, що їх закріплюють (А. Лєпешкін); б) зміст правовідносин, які виникають між громадянами й органами держави в процесі реалізації прав і свобод (С. Кечек'ян); в) значення прав для їх носія, характер, спосіб здійснення, суб'єктивний склад здійснення (П. Рабінович); г) спеціальне призначення прав і свобод у суспільстві (Н. Міцкевич) [9, с. 63].

Безперечно, система основоположних прав і свобод людини і громадянина являє собою як основу всіх прав і свобод в окремій державі, так і основу всіх прав і свобод на міжнародному рівні. Адже права людини розуміються як основні можливості, необхідні для існування й розвитку особи, які визнаються універсальними, невід'ємними

та рівними для кожного та мають гарантуватися державою в обсязі міжнародних стандартів.

П. М. Рабінович розглядає права людини як певні можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування й розвитку в конкретно-історичних умовах, які об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку суспільства й забезпечені соціально зумовленими обов'язками інших суб'єктів [10, с. 4–10]. Основна сутність прав людини проявляється в їх основних ознаках (властивостях), які допомагають сформулювати уявлення, що собою взагалі являють права людини:

- права людини – це її основні, фундаментальні можливості, що необхідні людині для нормального існування та розвитку;

- права людини є невід'ємними, невідчужуваними та рівними для всіх;

- права людини є пріоритетними, універсальними, що гарантуються державою та відповідають міжнародним стандартам.

Що стосується основного питання статті, а саме визначення місця права на інформацію в системі основоположних прав і свобод людини і громадянина, то воно здійснюється за певними критеріями, в основу яких покладена класифікація прав людини. Насамперед класифікують права людини залежно від конкретно-історичних умов виникнення тих чи інших прав людини, а саме за поколіннями становлення та розвитку прав людини. У науці загальноновизнаними є три, хоча іноді виділяють і чотири покоління прав людини. Право на інформацію належить саме до третього покоління прав людини [11, с. 89–100].

Саме становлення третього покоління прав людини пов'язане з національно-визвольним рухом країн, а також із загостренням глобальних світових проблем після Другої світової війни, що призвело до інтернаціоналізації юридичних формулювань прав людини, що були сформовані під позитивним впливом демократичних світових процесів з утвердження прав людини, а також із заснуванням у 1945 р. ООН і прийняттям низки міжнародних документів щодо захисту прав людини: Загальної декларації прав людини (1948 р.), Міжнародного пакту про громадянські й політичні права (1966 р.) та інших [12].

Міжнародне визнання прав людини стало орієнтиром для розвитку всього людства в напрямі створення співтовариства правових держав. Поява третього покоління прав людини зумовлена загостренням у другій половині ХХ ст. глобальних проблем, серед яких вступ найбільш розвинутих країн в епоху прав на інформацію [13, с. 728–732].

Особливість третього покоління прав полягає в тому, що вони є колективними й можуть реалізовуватися суцільно. Це так звані «солідарні права», тобто право на розвиток, на мир, на безпечне навколишнє середовище, на спадщину людства, а також право на інформацію, яке пов'язане з концепцією нового міжнародного інформаційного порядку.

Як висновок, право на інформацію зароджувалось у контексті першого покоління політичних прав людини як засіб боротьби за політичну свободу та проти цензури, але поступово, з розвитком інформаційних відносин, воно змі-

нювалося, і в сьогоденні умовах у результаті розвитку суспільства та інформаційних технологій, збільшення обсягу та обміну інформації право на інформацію набуває особливої значимості, що дає змогу його вважати окремою цінністю суспільства й розглядати як окреме фундаментальне право людини. Тому можна сказати, що право на інформацію зародилося саме в контексті першого покоління прав людини, але його формування та становлення таким, як воно є сьогодні, відбулося саме в третьому поколінні прав людини.

За ступенем визначеності можливої поведінки й характером державного забезпечення розрізняють права і свободи людини. На нашу думку, право на інформацію належить саме до прав людини, адже саме визначення прав людини передбачає конкретні предметні можливості людини. Повторимося, згідно зі ст. 5 Закону України «Про інформацію» це право передбачає певні можливості вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів [3].

За критерієм належності до громадянства країни, на нашу думку, право на інформацію належить до прав людини як таке, що має більш широкий та глобальний діапазон дії, воно відноситься, закріплюється та належить кожній людині незалежно від її громадянства та належності до конкретної держави. Залежно від механізму реалізації й характеру зобов'язань держави право на інформацію належить як до негативних, так і до позитивних прав людини. Це підтверджується так: якщо розгля-

дати право на інформацію як негативне право, то воно передбачає обов'язок як держави, так і людини утримуватися від тих або інших дій у ставленні до особи. Воно запобігає небажаним втручанням у свободу особи і є основою індивідуальних свобод, що забезпечують незалежність від влади, а також можливість на участь у владі. Негативні права людини передбачають негативні зобов'язання держави та її агентів (представників) утримуватися від будь-яких дій, спрямованих на їх порушення або незаконне обмеження. Це може виражатися у невтручанні в особисте життя людини, у таємниці приватного життя та відомостей про нього, у таємниці телефонних розмов та листування. Як позитивне право на інформацію людини вимагає більш активної діяльності з боку державних інституцій. Ця діяльність забезпечена позитивними зобов'язаннями держави, які в найбільш широкому вигляді передбачають активні дії держави, спрямовані на їх утвердження, захист та сприяння реалізації. Це може виражатися в певних діях держави стосовно інформування своїх громадян про результати її діяльності, у наданні відомостей стосовно тієї чи іншої інформації, що знаходиться в розпорядженні держави та стосовно якої не встановлено обмежень в її отриманні [14, с. 214–218].

За можливістю легітимного обмеження прав людини право на інформацію належить до відносних прав людини. Це підтверджується тим, що право на інформацію може бути обмежене у випадках, передбачених законом, що є необхідним у демократичному суспільстві. Відповідно до ст. 34 Консти-

туції України воно виражається в обмеженні деяких видів інформації, що стосується національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя [15].

За колом носіїв прав людини право на інформацію належить до загальних, адже воно належить кожній людині незалежно від її статі, походження, громадянства та інших характеристик, що й закріплено у ст. 5 Закону України «Про інформацію»: «Кожен має право на інформацію» [3].

Ще одним не менш важливим різновидом прав людини є розподіл їх за способом здійснення на активні та пасивні права. На нашу думку, право на інформацію належить до активного права, тобто такого, яке вміщує в собі певну можливість дій, що проявляється в певній можливості вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

Право на інформацію, як і право на свободу думки, слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, є невід'ємними елементами системи основоположних прав і свобод людини і громадянина. Так, сьогодні повноцінне життя людини немислиме без права вільно висловлювати свої думки, свої переконання, без доступу до інформації, а отже, без самого права на інфор-

мацію. Без свободи слова та права на інформацію неможливе існування демократії. Право на інформацію та право на свободу думки, слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань є взаємопов'язаними між собою, про що свідчить їх законодавче закріплення в одній і тій самій ст. 34 Конституції України: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» [15].

Висновки. На підставі наведеного можна стверджувати, що забезпечення прав і свобод людини та громадянина доцільно розглядати через систему забезпечення прав і свобод людини і громадянина, що складається з інституційного, правового, організаційного та ресурсного забезпечення. Сталий зв'язок цих елементів створює взаємодіюче середовище забезпечення прав і свобод. Також слід зазначити, що використання цієї системи дозволить більш ґрунтовно досліджувати забезпечення не тільки права на інформацію, а й інших окремих прав людини в Україні та світі.

Отже, система основоположних прав і свобод людини і громадянина є сукупністю взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів, направлених на досягнення єдиної мети, а саме забезпечення прав і свобод людини і громадянина як в окремій державі, так і на міжнародному рівні, а що стосується права на інформацію, то воно, безперечно, займає одне із основних та вагомих місць у даній системі.

Список використаних джерел

1. Захаров Е. Без права на інформацію [Електронний ресурс] / Е. Захаров // Зеркало недели. Украина. – 2003. – № 30. – Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/LAW/bez_prava_na_informatsiyu.html.
2. Российская юридическая энциклопедия / гл. ред. А. Я. Сухарев. – М. : Инфра-М, 1999. – С. 382.
3. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ, за ред. від 21.05.2015 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 48. – С. 650.
4. Костецька Т. А. Конституційне право на інформацію і гарантії його реалізації / Т. А. Костецька // Правова держава : щорічник наук. пр. / голов. ред. Ю. С. Шемшученко. – К. : Ін Юре, 1998. – Вип. 9. – С. 53–57.
5. Швердяев С. Н. Право на інформацію: к вопросу о конституционно-правовой сущности / С. Н. Швердяев // Право и политика. – 2001. – № 10. – С. 91–100.
6. Петров Є. В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Петров Євген Вікторович ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2003. – 20 с.
7. Философский словарь / под ред. М. М. Розенталя. – 3-е изд. – М. : Политиздат, 1972. – 496 с.
8. Цвік М. В. Теорія держави і права / М. В. Цвік. – Х. : Право, 2002. – 430 с.
9. Хальота А. І. Місце конституційних особистих прав і свобод у системі основних прав і свобод людини та громадянина / А. І. Хальота // Порівнял.-аналіт. право. – 2014. – № 6. – С. 62–65. – Режим доступу: http://pap.in.ua/6_2014/19.pdf.
10. Рабинович П. М. Основоположне права человека: социально-антропная сущность, классификация / П. М. Рабинович // Право Украины. – 2011. – № 5/6. – С. 4–10.
11. Орленко В. Еволюція прав і свобод людини [Електронний ресурс] / В. Орленко, Л. Орленко // Вісн. КНТУН. – 2011. – № 2. – С. 89–100. – Режим доступу: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/03/10.pdf>.
12. Горобцов В. О. До історії конституційного закріплення права громадян України на інформацію [Електронний ресурс] / В. О. Горобцов // Міжнародна громадська організація «Ми українці». – Режим доступу: <http://weareukrainians.com/our-publications/on-line-publikatsiyi/do-istoriyi-constitutsiynogo-zakriplennya-prava-gromadyan-ukrayini-na-informatsiyu>.
13. Тиріна М. П. Покоління прав людини: проблеми сучасної класифікації / М. П. Тиріна // Держава і право. – 2011. – Вип. 52. – С. 728–732.
14. Христова Г. О. Негативні та позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини: до постановки проблеми / Г. О. Христова // Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина : зб. наук. ст. та тез наук. повідомл. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф., 23 листоп. 2012 р., м. Полтава / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», Полтав. юрид. ін-т ; Нац. акад. прав. наук України, Наук.-дослід. ін-т держ. буд-ва та місц. самовряд. ; Асоц. випускників Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Точка, 2012. – Ч. 1. – С. 214–218.
15. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254 к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30.

References

1. Zakharov E. Bez prava na ynformatsiyu / E. Zakharov // Zerkalo nedely. Ukrayna. – 2003. – № 30 [Электронный ресурс]. – Rezhym dostupa : http://gazeta.zn.ua/LAW/bez_prava_na_informatsiyu.html [in Ukrainian].
2. Rossyiskaia yurydycheskaia entsyklopediya / hl. red. A. Ya. Sukharev. – Moskva : Ynfra-M, 1999. – S. 382 [in Russian].
3. Pro informatsiyu : Zakon Ukrainy vid 02.10.1992 r. № 2657-XII, za red. vid 21.05.2015 r. // Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – 1992. – № 48. – S. 650 [in Ukrainian].
4. Kostetska T. A. Konstytutsiine pravo na informatsiyu i harantii yoho realizatsii / T. A. Kostetska // Pravova derzhava : shchorichnyk nauk. prats / holov. red. Yu. S. Shemshuchenko. – Kyiv : In Yure, 1998. – Vyp. 9. – S. 53-57 [in Ukrainian].

5. Sheverdiaev S. N. Pravo na ynformatsyiu: k voprosu o konstitutsyonno-pravovoi sushchnosti / S. N. Sheverdiaev // Pravo y polytyka. – 2001. – № 10. – S. 91-100 [in Russian].
6. Petrov Ye. V. Informatsiia yak ob'iekt tsyvilno-pravovykh vidnosyn : avtoref. dys... kand. yuryd. nauk : 12.00.03 / Petrov Yevhen Viktorovych; Nats. un-t vnutr. sprav. – Kharkiv, 2003. – 20 s [in Ukrainian].
7. Fylosofskiy slovar / pod red. M. M. Rozentalia. – 3-ye yzd. – M. : Polytyzdat, 1972. – 496 s [in Russian].
8. M. V. Tsvik, Teoriia derzhavy i prava. Kharkiv. «Pravo» 2002 r. – 430 s [in Ukrainian].
9. Khalota A. I. Mistse konstitutsiinykh osobystykh prav i svobod u systemi osnovnykh prav i svobod liudyny ta hromadianyna / A. I. Khalota // Porivnialno-analitychne pravo. – 2014. – № 6. – S. 62-65. – Rezhym dostupu: http://pap.in.ua/6_2014/19.pdf [in Ukrainian].
10. Rabynovych P. M. Osnovopolozhnye prava cheloveka: sotsyalno-antropnaia sushchnost, klasyfikatsiia / P. M. Rabynovych // Pravo Ukrainy. – 2011. – № 5/6. – S. 4-10 [in Ukrainian].
11. Orlenko V. Evoliutsiia prav i svobod liudyny [Elektronnyi resurs] / V. Orlenko, L. Orlenko // Visnyk KNTUN. – № 2. – 2011. – S. 89-100. – Rezhym dostupu : <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/03/10.pdf> [in Ukrainian].
12. Horobtsov V. O. Do istorii konstitutsiinoho zakriplennia prava hromadian Ukrainy na informatsiiu / V. O. Horobtsov // Mizhnarodna hromadska orhanizatsiia «My ukraintsi» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://weareukrainians.com/our-publications/on-line-publikatsiyi/do-istoriyi-konstitutsiynogo-zakriplennia-prava-gromadyan-ukrayini-na-informatsiyu> [in Ukrainian].
13. Tyrina M. P. Pokolinnia prav liudyny: problemy suchasnoi klasyfikatsii / M. P. Tyrina // Derzhava i pravo. – 2011. – Vyp. 52. – S. 728–732 [in Ukrainian].
14. Khrystova H. O. Nehatyvni ta pozytyvni zoboviazannia derzhavy u sferi prav liudyny: do postanovky problemy / H. O. Khrystova // Pravovi zasady harantuvannia ta zakhystu prav i svobod liudyny i hromadianyna : zb. nauk. st. ta tez nauk. povid. za mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. 23 lystop. 2012 r., m. Poltava / Nats. un-t «Iuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho», Poltav. yuryd. in-t, Nats. akad. prav. nauk Ukrainy, Nauk.-doslid. in-t derzh. bud-va ta mists. samovriad., Asots. vyp. Nats. un-tu «Iuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho». – Kharkiv : Tochka, 2012. – Ch. 1. – S. 214-218 [in Ukrainian].
15. Konstitutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r., № 254 k/96-VR // Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – 1996. – № 30 [in Ukrainian].

Политанский В. С., кандидат юридических наук, ассистент кафедры теории государства и права Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, младший научный сотрудник Национальной академии правовых наук Украины, Украина, г. Харьков

e-mail: slavik_tom777@mail.ru

ORCID 0000-0002-4664-8537

Право на информацию в системе основных прав и свобод человека и гражданина

*Статья направлена на исследование вопроса определения права на информацию в системе основных прав и свобод человека и гражданина, которое было осуществлено по определенным критериям, в основу которых положена классификация прав человека. Раскрыты понятия «информация» и «право на информацию» с точки зрения того, как их понимали до недавнего времени украинские правоведы, а само понятие информация, которое происходит от латинского слова *informatio*, означает разъяснение, толкование, предствление. Представлен авторский вывод об отнесении права на информацию к одному из поколений прав человека, согласно которому право на информацию зарождалось в контексте первого поколения прав человека, но постепенно, с развитием информационно-онных отношений, оно менялось, и в сегодняшних условиях право на информацию приобретает особую значимость, что позволяет его считать отдельной ценностью общества и рассматривать как неотъемлемый элемент третьего поколения прав человека.*

Ключевые слова: информация, свободы, человек, гражданин, поколения, закрепление, демократия, право на информацию.

Politanskyi V. S., PhD, Department of Theory of State and Law of Assistant National Law University named after Yaroslav the Wise, junior researcher NAPrN Ukraine, Ukraine, Kharkiv
e-mail: slavik_tom777@mail.ru
ORCID 0000-0002-4664-8537

The Right to Information in the System of Fundamental Rights and Freedoms Man and Citizen

The article focused on research questions determine where the right to information in the system of fundamental rights and freedoms of man and citizen. The concept of «information» and «right to information» in the context of how they understood until recently, the Ukrainian lawyers, and the notion of information which comes from the Latin word informatio meaning explanation, interpretation, presentation. Established that the term generally refers to the right to information and what constitutes a system of fundamental rights and freedoms of man and citizen. Analyzed the most important ideas of leading scientists concerning the fact that the right to information classified a wide range of subjective rights, namely: 1) the right to know about the creation and operation of certain information systems relating to the private life of citizens; 2) the right to give consent to the collection of information that is personal in nature; 3) the right to verify the accuracy of such information and refute false information; 4) the right to reliable information on the environment and so on.

The place of the right to information in the system of human rights and fundamental freedoms of man and citizen, according to certain criteria, based on a classification of human rights. Courtesy of the author's conclusion regarding the attribution of rights to information to one of the generations of Human Rights, according to which the right to information arose in the context of the first generation of political rights as a means of struggle for political freedom and against censorship, but gradually, with the development of information relations it has changed, and in today's environment as a result of social development and information technology, and increasing the exchange of information, the right to information is of particular importance, allowing it to consider a separate value of society and seen as separate fundamental human right.

Key words: information, freedom, man, citizen, generation, consolidate democracy, the right to information.